

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 16:00 uur d.d. 31 augustus – 15:30 uur d.d. 1 september

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Kinderen met diabetes 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- De bruiloft van minister Grapperhaus, het CDA-lijsttrekkersschap van minister De Jonge en de officiële aftrap van het politieke jaar maken dat het coronabeleid in opvallend hoge mate politiek geduid wordt. Volgens NRC-columnist Tom-Jan Meeus heeft 'politisering van de crisisbestrijding' een positieve uitwerking zolang Rutte en De Jonge resultaten laten zien en hun geloofwaardigheid behouden. Bij een tweede golf zou echter het gevaar dreigen dat de twee in een 'neerwaartse electorale spiraal' terechtkomen.
- Volgens de redactie van NRC kan het kabinet al enige tijd niet meer rekenen op 'coronaconsensus'. Minister Grapperhaus zou een (geloofwaardigheids)probleem hebben (NB: die kwestie lijkt door politici afgedaan, maar door pers en publiek is die dat zeker niet!). Politiek commentator Xander van der Wulp denkt dat Grapperhaus en het kabinet een 'ingewikkelde' week tegemoet gaan. "Ook al ben je politiek gedekt, dit kan wel z'n eigen dynamiek gaan krijgen, omdat heel veel mensen het on-uitlegbaar vinden."
- Er zou twijfel bestaan over hoe lang mensen die herstellen van een coronabesmetting, precies besmettelijk zijn. Achterliggende vraag (belang) is vaak: 'Wanneer kan ik mijn leven weer hervatten?' GGD's zouden verschillende adviezen geven en in het buitenland worden ook steeds weer andere quarantaineperiodes aangehouden, wat verder bijdraagt aan de verwarring.
- 'Ziekteverzuim naar 'alarterende hoogtes' kopt Trouw vanochtend. Volgens de jaarlijkse Barometer Nederlandse Gezondheidszorg van accountancybedrijf EY neemt het verzuim onder zorgpersoneel tot recordhoogte toe, 5,9 naar 6,2 procent. Om de problemen met verzuim op te lossen, adviseert EY de deeltijdcontracten uit te breiden. Medewerkers willen dat ook wel, maar in de praktijk blijkt dat toch niet altijd zo makkelijk. EY signaleert ook een algehele verslechtering van de financiële positie van zorginstellingen. Ze hebben te weinig financiële slagkracht om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen. Dit kan een rol gaan spelen in de lopende discussie over het salaris in de zorg; voorstanders van een salarisverhoging zullen naar de overheid kijken om 'over de brug te komen' nu zorginstellingen daar zelf de financiële ruimte niet voor lijken te hebben.
- Voorzitter van de Vereniging voor Kindergeneeskunde, Károly Illy, zegt dat diverse Nederlandse kinderen met diabetes de laatste maanden zieker zijn geworden dan nodig door een late vaststelling van ketoacidose. Hij hoort dit 'opmerkelijk veel' van collega-kinderartsen. Hij wijt de ontwikkeling vooralsnog aan de vrees voor het coronavirus, waardoor mensen terughoudender waren om dokter of ziekenhuis te bezoeken of zich tevreden stelden met diagnoses per telefoon. Kinderen krijgen nauwelijks corona, maar lopen door genoemde terughoudendheid wel bijkomende schade op, aldus de kinderarts.
- Een groep medisch specialisten vreest voor een tweede golf. Hans van der Hoeven (IC-hoofd Radboud UMC) zegt dat de motivatie om hetzelfde te presteren als tijdens de eerste golf een 'heel stuk' minder is. Leo Heunks (NVIC) zegt dat mensen in de zorg moe zijn of de zorg hebben verlaten. Daarbij zou de maatschappelijke vraag om 'gewone zorg' door te laten gaan, het moeilijk maken eenzelfde aantal coronapatiënten te behandelen. Heunks zegt zich zorgen te hebben of 'we het aankunnen'. In een brief aan de Kamer roept de groep op om te stoppen met de sluiting van kleinere ziekenhuizen, die zouden als calamiteitenziekenhuis kunnen te dienen. De specialisten berekenen een tekort van 1.400 gespecialiseerde IC-verpleegkundigen. Verder pleit de groep voor een hoger salaris, en een gevarentoeslag voor personeel dat met besmette patiënten werkt of een aanvullende levensverzekering.

Karakterisering berichtgeving

- Vrijwel alle media berichten over de Barometer Nederlandse Gezondheidszorg van EY. De invalshoek wisselt (financiële positie zorginstellingen – verzuim en verloop van personeel), maar het overall beeld is negatief.
- Aandacht voor de bruiloft van minister Grapperhaus houdt aan, mede door het nieuws over BOA's die geen coronaboetes meer uitdelen. Het NOS 8-uurjournaal opent maandagavond met 'Handhavers hebben last van de schending van de corona-regels door hun eigen minister Grapperhaus'. Ook Op1 opent ook met '...

de positie van minister Ferd Grapperhaus van Justitie, kan hij nog aanblijven nu de commotie over zijn bruiloft aanhoudt?" Het onderwerp is maandagavond trending topic op Twitter. Ook in de ochtendkranten stukken over het nieuws (bijvoorbeeld in De Telegraaf). NRC plaatst een hoofdredactioneel commentaar.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)

- -

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Er zou twijfel bestaan over hoe lang mensen die herstellen van een coronabesmetting, precies besmettelijk zijn. Centrale vraag daarbij is: wanneer kan ik mijn dagelijks leven weer hervatten? De twijfel zou snel toeslaan, zeker bij de mensen die het internet raadplegen en ontdekken dat richtlijnen per land verschillen. Bovendien: wat is precies klachtenvrij? Een telefoontje naar de GGD levert geregeld verschillende antwoorden op, blijkt uit ervaringsverhalen van patiënten. De ene keer mag een kuchje écht niet, de andere keer wel. Patiënten die nog steeds reuk- en smaakverlies of vermoeidheid ervaren, krijgen tot hun verrassing te horen dat die symptomen geen besmettingsgevaar vormen.
- Op de social kanalen van VWS worden zorgen geuit over een test van iemand in de laatste levensfase die kwijt zou zijn. "Waar kan de mevrouw nu terecht?! De GGD lijkt niet thuis te geven", is het beeld. Daarnaast kritiek op het nieuws dat voor de app VWS gaat samenwerken met de Belastingdienst. Tot slot wordt de vraag gesteld of het klopt dat er in het Noorden van het land nergens meer plek is om je te laten testen.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Woordvoerder Harry Katstra van de GGD Hollands Noorden zegt dat de afgelopen weken fors meer mensen zich hebben laten testen; van 350 testen per dag in juli naar 1.000 testen per dag op werkdagen. Om iedereen te kunnen helpen wordt er opgeschaald, zodat er op korte termijn dagelijks 1.500 mensen getest kunnen worden. Woordvoerder van de GGD Kennemerland zegt dat hoewel er druk wordt geflyerd voor de teststraat op Schiphol en mensen worden aangesproken op Schiphol dit nog niet tot grote drukte heeft geleid bij de teststraat. Dagelijks laten 1.000 mensen zich testen, waar plek is voor 5.000 man. Over de testlocatie in Haarlem laat de GGD weten dat het 'pittig druk' is; "We zitten op onze testlocatie in Haarlem aardig aan de bovenkant van de lat. Dat wil zeggen dat we dagelijks ongeveer 550 mensen testen", laat een woordvoerder weten. Toch wordt er in Haarlem nog niet gesproken over opschalen, want; "We kunnen het nog aan en zien dat we nog aan de veilige kant zitten." In Amsterdam is het 'nog steeds en toenemend' druk op de teststraten. Vanaf dinsdag heeft de GGD Amsterdam de locatie RAI opgeschaald van 1.900 testen naar 2.200 testen per dag. Woordvoerder Joke Janse van de GGD Amsterdam zegt: "We bereiden een verdere opschaling voor", maar dat is alleen mogelijk "als Amsterdam ook meer laboratoriumcapaciteit krijgt toegewezen." Voorlichter Irma Laméris van de GGD Gooi en Vechtstreek laat weten dat ze de openingstijden van hun teststraat in Bussum hebben verruimd na een piek in testaanvragen eind juli. Daarnaast openen ze woensdag een nieuwe en grotere teststraat in Bussum. Op dit moment kunnen er 600 mensen per dag getest worden, met de nieuwe teststraat zal dit het dubbele aantal zijn. Laméris zegt: "Het is alvast voorsorteren op de herfst waarin we meer aanvragen verwachten." Marjon Bartelds van de GGD Zaanstreek-Waterland vertelt dat ze iedere dag 'vol zitten' met een capaciteit van 600 testen per dag. Bartelds zegt dat er vanuit de overheid meer ruimte moet komen om uit te breiden; "We hopen echt dat minister De Jonge met meer ruimte komt zodat we kunnen uitbreiden, maar zolang er niet meer laboratoriumcapaciteit is, is dat niet aan de orde."

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- Kinderarts Károly Illy, voorzitter van de Vereniging voor Kindergeneeskunde, zegt dat diverse Nederlandse kinderen met diabetes de laatste maanden zieker zijn geworden dan nodig door een late vaststelling van ketoacidose. Hij beklemtoont dat hier in Nederland geen wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan, maar hij hoort dit "opmerkelijk veel" van collega-kinderartsen. Hij wijt de ontwikkeling vooralsnog aan de vrees voor het coronavirus, waardoor mensen terughoudender waren om dokter of ziekenhuis te bezoeken of zich tevreden stelden met diagnoses per telefoon. Kinderen krijgen nauwelijks corona, maar lopen door genoemde terughoudendheid wel bijkomende schade op, aldus de kinderarts.
- Uit de jaarlijkse Barometer Nederlandse Gezondheidszorg van accountancybedrijf EY blijkt dat zorginstellingen volgend jaar naar verwachting in de problemen komen als ze financiële gevolgen van de coronacrisis moeten opvangen. Het gemiddeld rendement van zorginstellingen daalt naar 1,46% en dat geeft de instellingen te weinig financiële slagkracht. "Hoewel dit rendement voor de meeste instellingen

voldoende is om nu aan de afspraken met banken te voldoen, geeft dit onvoldoende buffer om de impact van corona op te vangen", stelt EY associate-partner en onderzoeker Ralph Poulssen. "Wij verwachten dan ook dat veel zorginstellingen eind 2020 met hun bank in gesprek moeten om een zogenoemde 'waiver' aan te vragen voor het niet kunnen voldoen aan alle kredietverplichtingen."

- Volgens de barometer neemt ook het verzuim onder zorgpersoneel tot recordhoogte toe. Het verloop onder personeel en de inzet van externen is wel licht gedaald.
- De coronateststraten van de GGD Hart voor Brabant in Rosmalen en Uden zijn gisteren een groot deel van de dag buiten gebruik geweest. Ze moesten dicht, omdat door een dubbele storing de aanvragen niet konden worden verwerkt. Tientallen testen werden geschrapt.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- 135 Nederlanders melden zich als vrijwilliger om het kandidaat-coronavaccin van Janssen Vaccines te testen. 'Stormloop op testfase' kopt de Telegraaf op de voorpagina nu blijkt dat proefpersonen 4.700 euro krijgen voor deelname. Ingrid de Visser van het Centre for Human Drugs Research in Leiden had verwacht dat meer mensen zich zouden aanmelden om het kandidaat-coronavaccin te testen; "Mensen om me heen zeiden vaak dat als ze een keer als proefpersoon aan een onderzoek zouden meedoen, het nu wel is."

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Naar aanleiding van de acht mensen die de app gebruikten om andere gebruikers te waarschuwen voor hun coronabesmetting schrijft NRC dat de resultaten van de praktijktests met de CoronaMelder 'vooralsnog bescheiden' zijn.
- In de Telegraaf-peiling 'Wat u zegt' is het overgrote deel kritisch op de houding van jongeren: "Jongeren houden geen rekening met ouderen door te feesten, te zuipen en overal lak aan te hebben, ze brengen het leven van ouderen in gevaar." Iemand reageert daarop met: "Ze hebben niet geleerd dat het leven ook verplichtingen kent." Een kleiner deel van de respondenten reageert met 'meer empathie' en wijs op het belang van solidariteit tussen de generaties.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden er gedaan?

- Een groep medisch specialisten en hoogleraren roept de Kamer op te stoppen met de sluiting van kleinere ziekenhuizen, zoals het Bronovo ziekenhuis. Als nood aan de man komt, zoals nu met corona, kunnen de ziekenhuizen binnen enkele dagen worden klaargemaakt om als 'calamiteitenziekenhuis' te dienen.
- Op korte termijn denkt de groep medisch specialisten dat het lukt 'bij een gevreesde tweede golf' voldoende beschermende kleding, beademingsmachines en extra bedden te hebben. Daartegenover berekenen ze een tekort van 1.400 gespecialiseerde IC-verpleegkundigen. De groep pleit voor een hoger salaris, en een gevarentoeslag voor personeel dat met besmette patiënten werkt of een aanvullende levensverzekering.
- Hoofd vaccinontwikkeling Hanneke Schuitemaker van Janssen zegt dat het belangrijk is te begrijpen waarom een deel van de bevolking wantrouwend of afwijzend tegenover een vaccin staat. "Wij denken dat een veilig en effectief vaccin een belangrijke rol kan spelen bij het bestrijden van het virus", zegt Schuitemaker.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Een aantal medisch specialisten vreest voor een tweede golf. Hans van der Hoeven (IC-hoofd Radboud UMC) zegt dat de motivatie om hetzelfde te presteren als tijdens de eerste golf een 'heel stuk' minder is. Er zouden niet genoeg bedden zijn, zeker niet als de normale zorg door zou lopen. Leo Heunks (NVIC) zegt dat mensen in de zorg moe zijn of de zorg hebben verlaten. Daarbij zou de maatschappelijke vraag om 'gewone zorg' door te laten gaan, het moeilijk maken eenzelfde aantal coronapatiënten te behandelen. Heunks zegt zich zorgen te hebben of 'we het aankunnen'.
- Burgemeester Otwin van Dijk van de gemeente Oude IJsselstreek is zeer bezorgd over een corona-uitbraak in het dorp Silvolde in de Achterhoek.
- De hoofdredactie van Trouw heeft kritiek op de royale vergoeding voor nertsenhouders ("Er bestaat ook nog zo iets als een ondernemersrisico.") Ook steunt de krant de vragen van D66-Kamerlid De Groot die het (te) opvallend vindt, dat er zoveel besmettingen waren ondanks alle voorzorgsmaatregelen.
- Deelnemers aan Telegraaf's 'Wat u zegt' zijn het oneens met jongerenorganisaties die vinden dat het 'nu aan de ouderen is' om zich aan te passen. Jongeren moeten nog 'maar even doorbijten', zo klinkt het. "Zo zwaar hebben ze het ook weer niet", vindt iemand. Met de stelling 'ouderen moeten inschikken' is 84% het

oneens, 13% is het eens en 3% weet het niet/heeft geen mening. 76% vindt dat jongeren tijdens de coronacrisis niet te veel beperkt zijn in hun bewegingsvrijheid, 21% vindt van wel en 3% weet het niet.

- Naast een foto van Hugo Borst kopt AD op de voorpagina: 'Ouderenzorg is door corona weer terug bij af'. Aanleiding is een nieuwe serie van Borst en Adelheid Roosen over de gevolgen van dementie. De opnames zouden 'pijnlijk doorkruist' zijn door de coronapandemie, die volgens Borst aantoonbaar 'wat er nog steeds allemaal schort aan de ouderenzorg'. Borst is tevens kritisch op de Nederlandse corona-aanpak; "Geestelijk welzijn is onderschikt gemaakt aan de medische kant" (doelende op het sluiten van de verpleeghuizen). Specifieker noemt hij als problemen: eenzaamheid, het gebrek aan mondkapjes (beschermingsmiddelen) in de verpleeghuizen en geruzie over zorgsalarissen ('een gruwel').
- Volgens Telegraafjournalist Wierd Duk legt de overheid 'ontzettend' veel verantwoordelijkheid bij scholen. Zeker nu nog veel onduidelijkheid heerst over de besmettelijkheid van kinderen.

CoronaMelder

- FD stelt dat er vragen blijven hangen over de CoronaMelder, ondanks dat het met de wettelijke verankering ervan 'wel snor zit'. De krant noemt als voorbeeld de gegevens die bij Apple en Google blijven hangen en de effectiviteit van de app. Dat laatste hangt volgens FD namelijk sterk af van de testcapaciteit. Zo hebben de GGD's het lastig, omdat zulke tests pas zeven dagen na het contact moeten worden ingepland en daar zijn hun systemen nog niet goed op berekend. Bovendien dreigt er (opnieuw) een tekort aan testmateriaal. De kans is groot dat de app straks maant tot uitsluitend testen bij klachten. Dat is nu ook het devies, dus waar ligt dan de toegevoegde waarde van de app, vragen sommige Kamerleden zich af. 'Spoedwet ten spijt heeft De Jonge nog steeds het nodige uit te leggen', zo besluit FD.
- Journalist Hans van der Soest schrijft in een column over de corona-app dat de overheid en ict-projecten niet altijd een 'gelukkige combinatie' zijn. Van der Soest zegt dat het geen 'blamage' zou zijn als de app later komt, wel als de app het 'slecht' doet. "Beter laat dan slecht", pleit hij.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Het NOS 8-uurjournaal opent maandagavond met 'Handhavers hebben last van de schending van de coronaregels door hun eigen minister Grapperhaus'. Het gevolg is dat er nu minder boetes worden uitgeschreven. Politiek commentator Xander van der Wulp zegt dat minister Grapperhaus 'hoopte' dat de discussie over zou waaien 'met excuses', maar dat de minister en het kabinet een 'ingewikkelde' week tegemoet gaan. "Ook al ben je politiek gedekt, dit kan wel z'n eigen dynamiek gaan krijgen, omdat heel veel mensen het onuitlegbaar vinden", zegt Van der Wulp.
- Burgemeester Hubert Bruls, zegt over de situatie; "Iedereen kan weleens een foutje maken." Bovendien, zegt hij, is er al langere tijd geen boete meer uitgedeeld aan mensen die te weinig afstand hielden.
- Politiek commentator Fons Lambie verwacht een minder somber verhaal vanavond. Er worden geen belangrijke nieuwe besluiten verwacht vanavond. Maar gisteren is toch besloten om het land nogmaals toe te spreken. En daar zijn genoeg redenen voor, zegt Lambie. "We zitten een halfjaar in de crisis, de scholen zijn net open en de datum van 1 september was oorspronkelijk een belangrijke datum op de coronaroutekaart van het kabinet." Volgens Lambie is het ook interessant hoe Rutte in zal gaan op de kwestie rond minister Grapperhaus. "Je ziet dat de discussie niet gaat liggen na de excuses van afgelopen vrijdag. Het blijft Grapperhaus achtervolgen. Dat zal deze week in de Tweede Kamer terugkomen en ook vanavond op de persconferentie." Hij vervolgt: "Mensen vragen zich af in hoeverre zij zich aan de regels moeten houden, zelfs als de minister van Justitie dat niet doet. Verder kun je je afvragen of een strenge toon van Rutte nog wel aankomt na het gedoe rond Grapperhaus."
- In een podcast van De Telegraaf, stelt politiek commentator Wouter de Winther dat de 'uitglijder' van Grapperhaus is onderschat door het kabinet.
- NRC-columnist Tom-Jan Meeus schrijft dat er bij een tweede golf een gevaar dreigt voor 'politisering van de crisisbestrijding' en dat De Jonge en Rutte in een neerwaartse electorale spiraal terecht kunnen komen.
- PvdA-leider Lodewijk Asscher vindt Rutte "niet geschikt" om Nederland te leiden in de volgende fase van de crisis. Die crisis vraagt om overtuiging en ideologie, terwijl Rutte zich volgens de sociaaldemocraat te veel als manager van de 'bv Nederland' opstelt. Op maandagavond plaatst hij het volgende bericht op Twitter: "Wij willen dat @minpres in kamerdebat komt uitleggen hoe hij het gezag van zijn kabinet wil herstellen."
- CDA-fractievoorzitter Pieter Heerma zegt ook dat Rutte "zichzelf moet heruitvinden" om de vraagstukken die de coronacrisis met zich meebrengt aan te kunnen. "De vraag is of hij dat kan." "De Rutte van de afgelopen jaren is niet de man die de uitdagingen van de toekomst aankan", aldus Heerma. "Dat geen visie hebben, is zo'n deel van zijn identiteit, maar daar red je het niet mee de komende jaren."